

➤ Передмова

Кожен малюк — художник. Складність у тому, щоб залишитися художником, вийшовши з дитячого віку.

Пабло Пікассо

На сучасному етапі розвитку дошкільної педагогіки проблему дитячої творчості неможливо розглядати окремо від питань розвитку зображувальних здібностей дітей дошкільного віку.

Перед нашим суспільством, вихователями, батьками постає надзвичайно важливе завдання: подбати, щоб кожен із тих, хто зараз ходить до дошкільного закладу, виріс не тільки здоровим, а й обов'язково ініціативним, здатним творчо підходити до виконання будь-якої справи.

Із запровадженням Закону України від 06.07.2010 № 2442-17 «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти» гостро постало питання про надання обов'язкової дошкільної освіти всім дітям, які досягли 5-річного віку. Одним із напрямів роботи з розв'язання цього питання стала Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт».

Одне з головних завдань дошкільної освіти — «створення бази особистісної культури дитини, її активної життєдіяльності» [1]. Важливим для сьогодення є становлення творчої активності, здатної вносити прогресивні зміни в життя суспільства, здійснювати вибір, ставити й розв'язувати проблеми. Діти вчаться бути винахідливими, розвивають творчу уяву. Цей процес на основі вікових особливостей за сприятливих психолого-педагогічних умов розпочинається вже на першій стадії освіти, тобто з раннього дошкільного віку.

Абсолютною цінністю особистісно орієнтованої освіти є дитина. Сучасна педагогіка як основну мету розглядає процес виховання в ракурсі формування особистості — вільної, гуманної, духовної та, безумовно, творчої.

Формування художньо-естетичної компетентності та розвиток творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку в процесі становлення дитячої особистості є одним із провідних засобів

виховання. Саме тому в новій редакції Базового компонента дошкільної освіти України (який є Державним стандартом дошкільної освіти України) у межах освітньої лінії «Дитина у світі культури» виокремлено напрям змісту освіти «Світ мистецтва. Образотворча діяльність».

Мета цього посібника — надати педагогам (зокрема тим, які працюють за програмою розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт») матеріали, що допоможуть планувати та проводити роботу з художньо-естетичного розвитку дітей старшого дошкільного року, запропонувати форми роботи з батьками вихованців.

Гра у цьому віці залишається провідним видом діяльності дітей, і тому практично всі заняття побудовані на різноманітних іграх, ігрових прийомах. Більшість занять ґрунтуються на використанні методів та прийомів ТРВЗ.

У посібнику подано теоретичні та практичні матеріали для ефективної організації художньо-естетичного розвитку старших дошкільників. Він містить 76 конспектів занять із художньо-естетичного розвитку (малювання, ліплення, аплікація, конструювання) для дітей старшого дошкільного віку; орієнтовний розподіл занять за порами року відповідно до вимог програми «Впевнений старт», з урахуванням блочно-тематичного підходу. Практичні рекомендації щодо різних форм організації занять допоможуть вихователям урізноманітнити свою діяльність під час їх проведення, а поради щодо організації роботи з батьками допоможуть і батьків вихованців залучити до художньо-естетичного розвитку дітей.

Практично всі пропоновані заняття інтегруються або комбінуються за змістовними напрямками освітньої роботи. Якщо вихователь не вважає за потрібне проводити художньо-естетичний розвиток як домінуючу форму роботи, до цих занять можна додавати математичний, мовленнєвий розвиток та елементи інших освітніх ліній.

Посібник допоможе дітям разом із вихователем не лише навчитися малювати, ліпити, вирізати, конструювати, а й пізнати красу навколишнього світу; дасть можливість дитині відчувати себе потрібною іншим; допоможе розвинути критичність мислення.

Крім вищепереліченого, у книзі подано завдання для моніторингового вивчення сформованості образотворчої компетентності дітей старшого дошкільного віку за новою редакцією Базового компонента дошкільної освіти України.

Матеріал укладено на основі нової редакції Базового компонента дошкільної освіти України та концептуальних засад програми «Впевнений старт». Сподіваємось, що цей посібник буде корисним для вихователів старших груп, які працюють за програмою «Впевнений старт» і за іншими програмами, які відповідають вимогам нової редакції Базового компонента дошкільної освіти України.

На допомогу вихователям до посібника додається CD, який містить:

- ілюстрації творів живопису за програмою «Впевнений старт»;
- ілюстрації творів декоративно-прикладного мистецтва;
- картку моніторингового вивчення за освітньою лінією «Дитина у світі культури»;
- анкети для батьків.

Образотворча діяльність як основа формування творчої особистості

Художньо-естетична діяльність — це діяльність, спрямована на естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва. Естетичне виховання — це цілеспрямований процес формування творчої активності особистості, здатної сприймати, відчувати, розуміти, оцінювати прекрасне в житті та мистецтві [4].

Фантазія та уява — це один із найважливіших аспектів життя малюка. А розвивається творча фантазія особливо інтенсивно у віці від 5 до 15 років. Разом зі зменшенням здатності вигадувати у дитини збіднюється особистість, знижується та згасає потенціал творчого мислення, так само як і цікавість до мистецтва, до творчої діяльності.

Значення образотворчої діяльності для формування творчої особистості важко переоцінити. У процесі створення об'єкта (зображення, саморобки) у дитини формується здатність до творчого пізнання, а також спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Образотворча діяльність дає можливість доступними засобами виразити емоційний стан дитини, її ставлення до навколишнього світу. Образотворче мистецтво допомагає дитині відчувати себе майстром, розвиває вміння бачити прекрасне в повсякденному житті, у творах мистецтва.

Значення образотворчої діяльності

- Розвиток мовлення;
- розвиток дрібних м'язів рук;
- формування абстрактного і логічного мислення;
- розвиток уяви та фантазії;
- розвиток творчих здібностей;
- формування художнього смаку.
- підвищення самооцінки дитини.

За С. Кулачківською, творчість — це діяльність, результатом якої є створення духовних і матеріальних цінностей; діяльність, пройнята елементами новизни, вдосконалення, збагачення, розвитку [4].

Умови, які впливають на розвиток творчої особистості дошкільника (За С. Кулачківською)

- Достатній рівень життєвої компетентності;
- оптимістичність, психологічний комфорт;
- активність, ініціативність;
- природні нахили, здібності;
- інтерес, небайдужість до довкілля;
- здатність сумніватись, шукати нові шляхи.

Ознаки художніх здібностей у дитини (За А. де Хааном і Г. Кафом)

1. На своїх малюнках зображує різні предмети, ситуації, людей (немає одноманітності в сюжетах малюнків).
2. Серйозно ставиться до творів мистецтва. Стає вдумливою і дуже серйозною, коли бачить хорошу картину, незвичну скульптуру, красиво і художньо виконану річ, слухає музику.
3. Завжди готова використати будь-який новий матеріал для виготовлення іграшки, малюнка, композиції, у роботі з ножицями, клеєм.
4. Коли має час, охоче малює, ліпить, створює композиції, що мають художнє призначення (прикраси для дому, одягу тощо).
5. Звертається до малюнка або ліплення для того, щоб виразити свої почуття і настрій.
6. Цікавиться творами мистецтва, які створили інші люди. Може висловлювати власну оцінку і прагне відтворити те, що подобається, у власному малюнку або створеній іграшці, скульптурі.
7. Любить працювати з клеєм, пластиліном, глиною, щоб відображати події, речі у трьох вимірах і просторово [8].

Найбільший ворог творчості — спокій, нездатність сприймати навколишній світ у його багатогранній красі. На сучасному етапі життя, в час прийняття швидких рішень вже недоречно використовувати метод спроб і помилок. У дошкільному віці, що триває якихось три-чотири роки, коли закладається підґрунтя особистісних якостей, цей метод гальмує розвиток дитини. Дитина повинна навчитися відмовлятися від непотрібного й сама винаходити все, що може їй знадобитися. Саме тому все більшого поширення набуває ТРВЗ.